

PRIŞTİNELİ BEGZÂDE NÛRÎ'NİN BİLİNMEYEN İKİNCİ DİVAN'INDAKİ ŞİİRLER

Esra EGÜZ*

Özet

Priştineli Begzâde Nûrî, XVIII. yüzyıl divan şairlerindedir. Aslen Priştineli olan, fakat ömrünün bir kısmını İstanbul'da geçiren Nûrî, devrinde çok tanınan bir şair olmamakla beraber, gerek nazım şekli gerekse içerdiği şiir sayısı açısından zengin bir Divan'a sahiptir. Şairin İstanbul'da yazdığı şiirlerden oluşan ilk Divan'ı tarafımızca yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu yazıda ise onun hayatının ikinci devresinde Priştine'de yazdığı farklı şiirlerden oluşan ve şimdiye kadar bilinmeyen ikinci Divan'ındaki şiirler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Priştineli Begzâde Nuri, XVIII. yüzyıl divan şiiri, klasik Türk edebiyatı.

POEMS IN UNKNOWN SECOND DIWAN OF BEGZADE NURİ OF PRISHTINA

Abstract

Begzade Nuri of Prishtina is a diwan poet who lived in 18th century. Though Nuri of Prishtina was born in Prishtina, he lived in Istanbul for some of his life. He was not very well-known in his time, but he has a diwan including many poems written various forms that I have studied in a Master's thesis. This article introduces his unknown second diwan, which includes poetry written in Prishtina.

Key Words

Nuri of Prishtina, 18th century diwan poetry, classical Turkish literature.

* Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, esraeguz@istanbul.edu.tr.

Giriş

Priştineli Begzâde Nûrî'nin asıl adı Nureddin'dir. Şiirlerinde Nûrî mahlasını kullanan şairin doğum tarihi hakkında kaynaklarda bilgi bulunmaz. Onun hayatı ve eserlerinden bahseden kaynaklardan *Tuhfe-i Nâilî*'de,

“Hayâtına dâ'ir tezkirelerde bir güne ma'lûmât yokdur. H. 1200, M. 1785 târihinde hayâtda idi.

“Himmetinle dest-gîr ol pîrim İsmâil Dede

Dergehine sıdk u ihlâsla itdim ilticâ”

Dîvânı Emîrî Efendi kısmında, Millet Kütüphanesi'nde numara 470. Dîvânı, Üniversite Kütüphanesi'nde numara 348. Dîvânından alındı.” (Tuman 2001: 1112) bilgisi verilirken, *Yazma Divanlar Katalogu*'nda,

“Priştineli Bey zâde Nurî hakkında me hazlerde kayıt ve malumat yoktur. Eserinin baş tarafında yazılı Divan-ı Nurî eş-şehîr bi-Beyzâde Priştinevî ibaresinden Priştineli Bey zâde şöhretiyle tanındığı, 71. yaprağındaki İslambol'dan oğluma firistâde manzum kâimedir başlığından da İstanbulda yaşamış olduğunu ve oğluna manzum bir mektup yolladığı, 76. yaprağındaki bazı delillerden (H. 1200-1785) tarihlerinde yaşadığı ve

‘Himmetinle destgîr ol pîrim İsmâil Dede

Dergehine sıdk u ihlâs ile ettim ilticâ’

beytinden Priştineli Şeyh İsmail Dede'ye derviş olduğu anlaşılmıştır. Nuri'nin yüksek bir şair olmadığı sözlerinden belli olmaktadır.” denilmektedir (İstanbul Kütüphanelerindeki Türkçe Yazma Divanlar Katalogu 1967: 852-853.). Fakat *Divan'*ından hareketle, Priştineli Nûrî'nin XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinde dünyaya geldiği söylenebilir. Onun esas mesleğine ve eğitimine ilişkin herhangi bir bilgiye de kaynaklarda rastlanmaz. Bununla birlikte şair, ilk *Divan'*ında düzenli bir eğitim almadığını ifade eder:

Pîş-i üstâdda henüz biz ders şarfdan almadık

Ma ‘rifet kesb itdigim yok i ‘timâd eyle baña

Mekteb-i ‘âlemde aşlâ ma ‘rifet kesb itmedim

Bildigim ihlâşdır ancak haqîkat bî-riyâ

Ders almamışız gerçi kavâ'id-i ‘ulûmdan

Gencîne-i esrâra hidâyet ile kânız (Egüz 2009: 12)

Ayrıca yine bu *Divan*'da İsmail Priştinevî isimli bir şahıstan övgü ile bahsetmesi, onun bu kişiden tasavvufî eğitim almış olabileceği izlenimini uyandırmaktadır:

Himmetiñle dest-gîr ol pîrim 'İsmâ'îl Dede
Dergehine şıdık u ihlâş ile itdim ilticâ (Egüz 2009: 12)

Doğum yeri Priştine olan şair, açıkça zikretmediği sebeplerden dolayı memleketinden ayrılmış ve bir süre İstanbul'da ikamet etmek zorunda kalmıştır. Şairin Priştine'deki hayatı hakkında pek fazla bilgimiz olmasa da, şiirlerinden ve manzum mektuplarından, İstanbul'da çok sıkıntı çektiği ve ailesini, arkadaşlarını, memleketini özlediği anlaşılmaktadır (Egüz 2009: 13-15).

Priştineli Nûrî'nin ölüm tarihi bilinmemektedir. Fakat ilk *Divan*'ında bulunan tarih manzumelerinden sonuncusu 1785 yılına aittir. Ayrıca *Divan*'ın Millet Kütüphanesi'nde bulunan nüshasında şairden "merhum" olarak bahsedilmesi, Nûrî'nin bu nüshanın istinsah tarihi olan 1831 yılından önce vefat ettiğini göstermektedir.

Şairin edebî kişiliğine baktığımızda, onun aslında şair olmadığını, gurbet acısıyla şiir yazmaya başladığını söyleyerek, şairlik iddiasında bulunmadığını görürüz:

Bende yok nazm-ı liyâkat ammâ
Derd-i hicrân beni itdi gūyâ (Egüz 2009: 511)

Şâ'ir degiliz Nûrî güzâf saña yaraşmaz
Erbâb-ı ma'ârif kıluyuz biz de gedâyız (Egüz 2009: 340)

Priştineli Nûrî, şiirlerini bir nevi hasbihal olarak görmektedir. Bu haliyle o, başından geçen ahvali anlatma gayreti içinde olan bir şair olarak karşımıza çıkar:

Güzel tesvîd olundu bir gâzeldir 'arz-ı hâl gūne
Alır bir gözle baksañ hasb-ı hâle pek muvâfiğdir (Egüz 2009: 266)

Muhteva açısından bakıldığında *Divan*'larında pek çok âşıkâne şiir bulunduğu görülür. Zaten kendisi de ilk *Divan*'ını "Eser-i hâme-i muhabbet-i Begzâde" olarak tanımlamıştır. O, âşıkâne şiirlerinde genellikle sevgiliye kavuşamayan ve gurbette sıkıntı ve keder içinde kalan âşığın halini anlatır. Bu şiirler, şairin hayatı ile de paralellik arz eder. Bunun yanı sıra onun hikemî üslupta kaleme aldığı şiirleri de vardır. Âşıkâne şiirlerinde Bâkî, Nedim,

Şeyhülislam Yahya, Necâtî, Usûlî, Fuzûlî gibi şairlerin tesiri görülürken, hikemî şiirlerinde Koca Râgıb Paşa tesiri daha baskındır.

Priştineli Nûrî'nin şiir dili ise gayet sadedir. Üçlü ve dördlü terkipleri nadiren kullanır. Şiirlerinde halk söyleyişlerine ve deyimlere sıklıkla yer verir.

Biz 2009 yılında Priştineli Begzâde Nûrî'nin İstanbul'da kaleme aldığı *Divan*'ı üzerinde yüksek lisans çalışması yapmış, şairin bu *Divan*'ı dışında başka bir eserine veya başka bir eseri olduğu kaydına rastlamamakla birlikte araştırmalarımıza devam etmiştik. Nihayet Princeton Üniversitesi Kütüphanesi'nin İslamî Yazmalar Katalogu'nda "Nuri, Beyzade Nureddin" adına kayıtlı *Makalat* adlı bir eserle karşılaştık. Garrett Collection'da 2048Y numara ile kayıtlı bu eseri temin ettiğimizde, eserin aslında Priştineli Begzâde Nûrî'nin İstanbul'dan Priştine'ye döndükten sonra kaleme aldığı şiirleri ihtiva ettiğini gördük ve söz konusu nüsha üzerinde çalışmaya karar verdik. Kırık rika ile 19 satır şeklinde düzenlenmiş 52 varaktan oluşan nüsha, 1789-90 yıllarına tarihlenmektedir. İlk 28 varak Priştineli Nûrî'nin şiirlerini içerir, geri kalan kısımda ise *Bağdatlı Rûhî Divanı*'ndan seçilen şiirler vardır¹. Bu haliyle bir mecmua görünümünde olan nüshanın ilk varağında yer alan şu satırlar, onun müellif hattı olduğunu göstermektedir:

“ ināyet-kārā kâdr-şināsā sultānım efendim hâzretleri

Bu ‘abd-i kalîlî’l-biđâ’aniñ henüz çend gâzel tarhına çendân meknet ü liyâkatı olmadıgına mu’terifim. Lakin şîve-i kaderle birkaç def’a dergeh-i vağan-ı aşliyyemizden muhâcime-i be-gâh ile hicret itdikçe def’-i teşvîş-i melâlet-i gurbet ü def’-i endîş-i kürbet olur mülâhazasıyla kec ü mec bî-mevzûn tarh olunan gâzeliyyât-ı keşîremiz mukaddemâ muṭavvel bir dîvâna şîrâze-bend tekmiñ olmış-iken sene-i mâzîde gâret-zede-i dest-i eşkıyâ olan eşyâmız ile dîvân-ı mezbûr dahı giriftârâbâd-ı hayâdâd olduğdan şoñra tarh olunan gâzeliyyât-ı cedîdemiz dahı beş ay zarfında başkaca bir dîvân olmağla dîvân-ı cedîdden bir miğdâr gâzeliyyât işbu mecmû’a-yı sultānıma taḥrîr olundı. Lakin luṭf u kerem idip ‘ayb-bîn olan ba’z erbâb-ı kemâle irâ’et itmeyip ‘ilm ü kemâlâtımız olmadıgın bilmeksizin kuşûrumuza ḥarf-endâz olarak vebâle girmesinler

¹ Bu kısımda Bağdatlı Rûhî'ye ait 121 gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin 119'u, Bağdatlı Rûhî'nin yayımlanmış *Divan*'ında yer alır. (Bkz. Coşkun Ak (2001), *Bağdatlı Rûhî Divanı Karşılaştırmalı Metin I-II*, Uludağ Ün. Yay., Bursa.) Bununla birlikte nüshadaki iki gazel, yayımlanmış *Divan*'da mevcut değildir. Bu gazeller daha sonra farklı bir yayımla tarafımızca tanıtılacaktır. Ayrıca *Bağdatlı Rûhî Divanı*'ndan seçilen söz konusu şiirler, *Priştineli Nûrî Divanı*'ndaki şiirler ile aynı kalemde çıkmış görünmektedir. Bu durumda Bağdatlı Rûhî'nin şiirlerinin, bu nüshanın müstensihisi olan Priştineli Nûrî tarafından seçildiği ortaya çıkmaktadır. Nüshayı, bu haliyle mecmua olarak değerlendirmek mümkündür.

şiyānet cānibin buyuralım, hālimize āşinā olanlar ta'n eylemez me'müldür, mümkün oldukça bî-'amel ü fāzil olduğumuzu evvelce ta'rîf buyurasız mercūdur."² (Nûrî 1789: 1b)

Kendisi ve *Divan'ı* ile ilgili bazı bilgiler edindiğimiz bu kayda göre Priştineli Nûrî, 1788 yılında Priştine'ye dönmüş ve şiir yazmaya devam ederek bir *Divan* daha meydana getirmiştir. Fakat İstanbul'da yazdığı ilk *Divan'ı*, vatanı Priştine'ye dönerken eşkıyalar tarafından diğer eşyalarıyla birlikte ele geçirilmiştir. Şair, yaşadığı bu talihsizliğe rağmen Priştine'ye döndükten sonra beş ay gibi kısa bir sürede yeni şiirler yazarak ikinci bir *Divan* daha oluşturmuş³

² Bu bölümün günümüz Türkçesine serbest çevirisi şu şekilde yapılabilir: "İyiliksever, kıymetbilir sultanım efendim hazretleri, bu bilgisi az kulun henüz birkaç gazel meydana getirecek kadar liyakati olmadığını itiraf ederim. Fakat kaderin cilvesiyle birkaç defa asıl vatanımızdan bazı saldırılar sebebiyle ayrıldığımızda, gurbet acısını ve fikrini uzaklaştırır, tasa ve endişeleri bertaraf eder düşüncesiyle eğri büğrü, ölçsüz yazdığımız çokça gazelimizi önceleri uzun bir *Divan* halinde düzenlemişken, geçen sene eşkıyaların yağmalaması ile diğer eşyalarımızla beraber bu *Divan* da haydutların eline geçtikten sonra yazılan yeni gazellerimiz de beş ay zarfında başka bir *Divan* olunca, yeni *Divan*'dan bir miktar gazel sultanımın bu mecmuasına yazıldı. Fakat lütfederek kusur arayan bazı kemal sahibi kimselere göstermeyin ki, ilmimiz ve kemalimiz olmadığını bilmeden kusurlarımızı dile getirerek söz söyleyip vebale girmesinler, koruyup kollama tarafını tutalım. Bizim halimizi bilenler bizi kınamaz diye umar, mümkünse önceden amel ve fazilet sahibi olmadığımızı onlara açıklamanızı rica ederiz."

³ Söz konusu kayda göre Priştineli Nûrî'nin yeni bir *Divan* oluşturmasının sebebi, ilk *Divan'ın* elinde olan tek nüshasının eşkıyalar tarafından ele geçirilmesidir. Edebiyat tarihine bakıldığında birden fazla *Divan'a* sahip olan başka şairlerin de olduğu görülür. Çağatay sahasında Ali Şir Nevâî, dördü Türkçe, biri Farsça *Divan'ı* ile bu konuda başı çeker. O, ilk iki *Divan'ı* ile sonraki şiirlerini harmanlamış, daha sonra bunları devrelere ayırmıştır. Anadolu sahasında Gellibolulu Âli de dört Türkçe ve bir Farsça *Divan'a* sahip bir şairdir. Onun şiirleri de hayatının dönemleri ile paralellik arz eder. Kabulî ve İbrahim Tâib, yine iki Türkçe *Divan'ı* olan ve ikinci *Divan'larında* birinci *Divan'larını* tertip ettikten sonra yazdıkları şiirlere yer veren şairlerdir. Birden fazla Türkçe *Divan'ı* olan başka şairler de bulunmaktadır. Fakat bunların geneli ilk *Divan'ını* oluşturduktan sonra yeni şiirler yazan ve bunları da yeni bir *Divan* halinde ortaya koyan şairler olarak karşımıza çıkarlar. XVII. yüzyıl şairlerinden Ahmet Nâmî'de ise farklı bir özellik göze çarpar. Nâmî, iki *Divan* sahibi bir şair olmakla beraber, *Divan'larını* "hüsn-i hakîkî" ve "hüsn-i mecazî" olarak muhtevalarına göre tasnif etmiştir. O, bu yönüyle diğer şairlerden ayrılır. Keçecizade İzzet Molla ise hayatının farklı devrelerinde tertip ettiği iki *Divan'ına* *Divan-ı Bahar-ı Efkar* ve *Divan-ı Hazan-ı Âsâr* isimlerini vermiştir. Şair, bunların ilkinin Mevlânâ'ya, ikincisini de Bahaeddin Nakşibend'e ithaf etmiştir. XIX. yüzyıl şairlerinden Trabzonlu Avnî'nin de iki *Divan'ı* vardır. Fakat o, ikinci *Divan'ını* ilkinin kaybettiği için kaleme almıştır. Hatta ikinci *Divan'ında*, diğer *Divan'ını* bulursa ikisini birden bastırmak istediğini dile getirir. Nitekim onun iki *Divan'ının* birlikte yer aldığı bir nüshaya rastlanması, şairin arzusunun gerçekleştiğini göstermektedir. Priştineli Nûrî de ilk *Divan'ı* eşkıyalar tarafından alındığı için ikinci *Divan'ını* oluşturma yoluna gitmiştir. Bu sebeple onun bu durumu Trabzonlu Avnî ile benzerlik gösterir. Lakin Nûrî, ilk *Divan'ını* bulamamış ve iki *Divan'ını* birleştirme şansına ulaşamamıştır. (Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Günay Kut (1989), "Ali Şir Nevâî", *DİA*, C. 2, s. 449-453; Ömer Faruk Akün (1989), "Âlî Mustafa Efendi", *DİA*, C. 2, İstanbul, s. 416-421;

ve bu yeni *Divan*'dan seçtiği şiirlerini “inâyet-kârâ kadr-şinâsâ sultânım efendim hazretleri” şeklinde hitap ettiği hâmisine göndermiştir⁴.

Priştineli Begzâde Nureddin'in Priştine'de kaleme aldığı bu nüshada kendisine ait yalnızca 110 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin ikisi na't, biri cülûsiyye, ikisi kâr-ı nâtık türündedir ve bunlar kaside nazım şekli ile kaleme alınmışlardır. Geriye kalan 105 şiir ise gazel nazım şeklindedir.

Nüshadaki na'tlardan biri “-dır yâ Resûlallâh”, diğeri ise “yâ Resûlallâh” redifi ile yazılmıştır. İlki 17, diğeri ise 19 beyitlik na'tlarda, şairin Hz. Muhammed'den şefaata dilediği görülür:

Habîb-i Hağ tabîb-i dermendân ey kerem kânı
Kapîna ilticâ idim inâyet yâ Resûlallâh

Zulâm-ı ma'şiyetde ben gedâ hayrân u sergerdân
Hidâyet semtine eyle delâlet yâ Resûlallâh (Nûrî 1789: 2b)

Nüshadaki cülûsiyye ise 1789 yılında tahta geçen Sultan III. Selim için yazılmış olup yedi beyitlik kısa bir manzume şeklindedir. Bu cülûsiyyede şair,

Tâ-be-mağşer yâd ola nâm-ı şerîfî hayr ile
Feyz-i luţfuñla o şâha eyle tevfiķiñ nedîm

Şu'legîr olsun yedinde dem-be-dem seyf-i zafer
Yek işâretle ide ecsâm-ı a'dâyı dü nîm

Sağvetinden çeşm-i düşmen hâb-ı râhat görmesün
Ola müstevlî kulüb-ı düşmene vehm-i 'azîm (Nûrî 1789: 3a)

diyerek Sultan Selim için dua eder.

Günay Kut (2007), “Kabûlî'nin İkinci Divanındaki Türkçe Kaside ve Gazeller”, *TUBA*, Sy 31/II, s. 107-122; Erol Gündüz (2010), “İbrahim Tâ'ib ve Türkçe İki Divanı”, *Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara, Adıyaman Üniversitesi Yay., s. 311-320; Ahmet Yenikale, *Ahmet Nâmî Divanı ve İncelemesi*, (e-kitap) <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10632,girispdf.pdf?>; Naci Okçu (2001), “İzzet Molla, Keçecizade”, *DİA*, C. 23, s. 561-563; Fatma Sabiha Kutlar (2005), “XIX. Yüzyıl Şairi Trabzonlu Avnî ve Divan'ları-I”, *Türkbilig*, 2005/9, s. 113-131.)

⁴ Bu hâmi, muhtemelen şairin ilk *Divan*'ındaki kasidelerini sunduğu, çeşitli vesilelerle yardımları için teşekkür ettiği ve “kerem-kârâ” diyerek seslendiği, fakat ismini vermediği hâmidir. Priştineli Nûrî'nin hâmisine gönderdiği şiirlerin, ikinci *Divan*'ının ne kadarlık bir kısmını ihtiva ettiğine dair bir bilginiz bulunmamaktadır. Zira kütüphanelerde Priştineli Nûrî'ye ait başka bir eser kaydına şimdiye kadar rastlanmamıştır.

Nüshada yer alan kâr-ı nâtiklar ise musiki terimlerini ihtiva eden manzumelerdir. Bu şiirlerde şair, musiki terimlerini tevriyeli olarak kullanmıştır:

Ne mümkün *râhatü'l-ervâh* ola ehl-i *nevâ* bir dem
*Nühüf*dür *gamze-i nikrîz-i yârda* 'işve âşarı (Nûrî 1789: 28a)

Yegâh şâyeste-i hüsn-i nigâh-ı iltifât itmez
Nevâ-yı zârımı evce çıkarmaktadır hemân *kân* (Nûrî 1789: 28a)

*Beyâtî*de yeter *âgâze* itdiñ *muṭrib-i derdi*
Nağam-sâz olma *zâvilde* deyişdir anda *reflân* (Nûrî 1789: 28a)

Gazellerse çoğunlukla aşk konusunda kaleme alınmış olup 5-13 beyit aralığında yazılmışlardır. Nüshada ha, hı ve dad harfleri dışında tüm harflerle kafiyeleşen gazeller mevcuttur.

Şiirlerin tamamında aruz vezni kullanılmıştır. Kullanılan aruz kalıpları, kullanım sıklığına göre şunlardır: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün (41), mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün (39), fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün (18), mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün (10), mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün (2).

Şiirlerin kafiye yapısına baktığımızda, genelde -a, -â, -ân, -âr -r, -t seslerinin kullanıldığını görürüz. Rediflerde çoğunlukla Türkçe kelimeler tercih edilmiş ve ek halindeki rediflerden ziyade, ya sadece yalın haldeki kelimelerle ya da ek ve kelime ile oluşturulmuş rediflere yer verilmiştir.

Muhteva açısından bakıldığında ise nüshadaki şiirlerin genellikle lirik olduğu ve beşerî aşkı terennüm ettiği görülür. Aşağıdaki beyitler bu tür şiirlerden alınmıştır:

Biz ezelden defter-i uşşâka meşṭur olmuşuz
Ġam degil Mecnûn gibi 'aşk ile meşṭur olmuşuz (Nûrî 1789: 10a)

Bülbül-i gülzâr-ı 'aşkıım *gülsitân lâzım degil*
Bâğ-ı 'âlemde *baña bir âşiyân lâzım degil* (Nûrî 1789: 15b)

O yâr-i nâzenîn gül gibi ḥandân oldu gıtdikçe
Leṭâfet bahş idip serv-i ḥurâmân oldu gıtdikçe (Nûrî 1789: 22b)

Müştehardır hüsn ile yâr gonca-i ra'nâ gibi

Āleme gelmiş degildir ol melek-sîmā gibi (Nûrî 1789: 26a)

Bununla beraber şiirlerin tamamı aşk konulu değildir. Şair, dinî-tasavvufî ve hikemî şiirler de kaleme almıştır. Onun hikemî şiirlerinde Koca Râgıb Paşa'nın tesiri altında olduğu görülür. İlk *Divan'*ında Koca Râgıb Paşa'nın bir gazelini tanzir etmesi ve

Nûrî tab'ım iltifât itsin de nutk-ı Râgıb'a

Vaşf iderken nazm-ı pākini zebān lezzetlenir (Egüz 2009: 322)

demesi de bunun göstergesidir. Aşağıdaki beyitler ise, ikinci *Divan'*a ait şiirleri içeren bu nüshada Râgıb tarzının tesirinin hissedildiği hikemî şiirlerden alınmıştır:

İrişir merkez-i bālāda zevāle hūrşîd

Devlet aşhābına āfet hele şöhet bā'ış (Nûrî 1789: 5a)

Giryē-nāk zillet ile fāzl u kemālāt ehli

Şādmān devlet ü iqbāl ile nādān ancağ (Nûrî 1789: 13b)

Cām-ı iqbālden olanlar cür'a-keş fāhr itmesin

Hālî olmazlar humārdan neş'e-dārı 'ālemiñ (Nûrî 1789: 15a)

Mazhar-ı feyz-i tecellîdir dil-i 'irfān ezel

Ol vecihden⁵ Ka'be'den a'lā vü ekremdir gönül (Nûrî 1789: 16b)

Merd-i 'ākîl iltifāt itmez 'arūs-ı dehre hîç

Terk-i tecrîd-i sivādır anlarıñ hülyāları (Nûrî 1789: 26a)

Tekye-i bāb-ı tevekkülde muķîm nādîr hele

Şeyh ü dervîşde dahı ehl-i kanā'at kalmadı (Nûrî 1789: 26b)

Sonuç

Sonuç olarak Priştineli Nûrî'nin ikinci *Divan'*ındaki şiirlere yer veren bu nüsha, şairin hayatı hakkındaki bilgi eksikimizi kısmen de olsa tamamlamış, onun İstanbul'da vefat etmediğini, tekrar Priştine'ye döndüğünü ve orada da bir *Divan* oluşturacak kadar şiir kaleme aldığını ortaya çıkarmıştır. Fakat bu şiirler, ilk *Divan'*daki şiirlere göre hem sayıca daha azdır, hem de nazım şekli ve

⁵ Vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

türü açısından ilki kadar zengin değildir⁶. Zira bu nüshadaki şiirler, şairin ifadesine göre ikinci *Divan*'dan seçilmiş şiirlerdir, yani ikinci *Divan*'ın tamamı değildir.

Muhteva açısından bakıldığında ise, ilk *Divan*'da yer alan çok sayıdaki gurbet şiirinin, bu nüshada yer almadığını görürüz. Zira şair, ilk şiirlerini yazdığı İstanbul'da, yani gurbettedir ve bu sebeple her fırsatta memleketine, ailesine, arkadaşlarına duyduğu özlemine dile getirmiştir. İkinci *Divan*'ın kaleme alındığı dönemde ise artık memleketine dönen şairin gurbetten bahsetmediği, daha çok lirik şiirler söylediği ve bu durumun onun şiirlerindeki samimi havayı bir nebze de olsa azalttığı fark edilir. Bununla birlikte ikinci *Divan*'da sadece lirik şiirler yer almaz, hikemî tarzda yazılmış şiirler de bulunur. Bunlar, ilk *Divan*'daki şiirlere paralel bir şekilde Koca Râgıb Paşa'nın üslubu takip edilerek kaleme alınmış şiirlerdir. Biz yayımlamaya hazırlandığımız bu nüshanın, Priştineli Begzâde Nûrî'nin Priştine'de yazdığı şiirlerini ortaya çıkarması açısından önemli olduğu kadar, onun hayatına ışık tutması açısından da faydalı olacağı kanaatindeyiz.

⁶ Bu nüshadaki şiirleri İstanbul'da yazılmış olan ilk *Divan*'daki şiirler ile karşılaştırdığımızda, ilk *Divan*'ın çok daha hacimli olduğunu görürüz. Zira ilk *Divan*'da 6'sı kaside, 392'si gazel, 7'si mesnevi, 21'i kıta, 42'si beyit, 2'si mısra, 2'si muhammes, 2'si tahmis ve 5'i müseddes nazım şekliyle yazılmış olan 479 şiir vardır. Bu şiirlerin içinde kâr-ı natık şeklinde kaleme alınmış iki kaside, dört manzum mektup, beş lugaz da bulunmaktadır. Ayrıca bu *Divan*'ın Millet Kütüphanesi'ndeki nüshasında lugazların cevapları şecerî harflerle şifrelenerek verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Esra Egüz (2010), "Priştineli Begzâde Nûrî Divanı ve Divan'daki Şifreli Yazılar", *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 27: 297-311.

Kaynaklar

- AK, Coşkun (2001), *Bağdatlı Râhî Divanı Karşılaştırmalı Metin I-II*, Uludağ Ün. Yay., Bursa.
- AKÜN, Ömer Faruk (1989), “Âlî Mustafa Efendi”, *DİA*, C. 2, İstanbul: 416-421.
- EGÜZ, Esra (2009), *Priştineli Nûrî Divanı ve İncelenmesi I-II*, İÜ SBE Yüksek Lisans tezi, İstanbul.
- EGÜZ, Esra (2010), “Priştineli Begzâde Nûrî Divanı ve Divan’daki Şifreli Yazılar”, *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sy. 27, Konya: 297-311.
- GÜNDÜZ, Erol (2010), “İbrahim Tâ’ib ve Türkçe İki Divanı”, *Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara, Adıyaman Üniversitesi Yay.: 311-320.
- İstanbul Kütüphanelerindeki Türkçe Yazma Divanlar Katalogu* (1967), C. III, fasikül II, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- KUT, Günay (1989), “Ali Şîr Nevâî”, *DİA*, C. 2: 449-453.
- _____ (2007), “Kabûlî’nin İkinci Divanındaki Türkçe Kaside ve Gazeller”, *TUBA*, Sy 31/II: 07-122.
- KUTLAR, Fatma Sabiha (2005), “XIX. Yüzyıl Şairi Trabzonlu Avnî ve Divan’ları-I”, *Türkbilig*, 2005/9: 113-131.
- NÛRÎ, Beyzâde Nureddin (1789), *Makâlât*, Princeton University Library, Garrett Collection, No: 2048 Y.
- OKÇU, Naci (2001), “İzzet Molla, Keçecizade”, *DİA*, C. 23: 561-563.
- TUMAN, Mehmet Nâil (2001), *Tuhfe-i Nâilî: Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, C. II, haz. Cemâl Kurnaz- Mustafa Tatcı, Ankara, Bizim Büro Yayınları.
- YENİKALE, Ahmet, *Ahmet Nâmî Divanı ve İncelemesi*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10632,girispdf.pdf?>.